

A kisgazdaságok FELSZÁMOLÁSA

A nagyüzemi hústermelés
térhódítása a TTIP-n keresztül
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Műholdas fotó a Tascosa állatállományról (szarvasmarha hizlalótelep Texasban).

Fotó: Mishka Henner/Bruce Silverstein Gallery, New York

A TANULMÁNY LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI

ATTIP következtében várhatóan megnő a transznacionális húsipari vállalatok hatalma, ennek nyomán pedig tovább nő a vállalati koncentráció és bővül az ipari hústermelés, avagy az „iparszerű mezőgazdaság”. A vámliberalizáció következtében az európai hústermelők versenyképessége csökkenni fog, növelve a nyomást az európai szereplőkre, hogy még iparosodottabb és olcsóbb gyártási folyamatokat alkalmazzanak, amelyek a lakosságra hárítják a járulékos környezeti és egészségügyi költségeket. A kereskedelmi megállapodás várhatóan aláássa azokat az új jogszabályokat, amelyek az iparág működésének legkárosabb gyakorlatait igyekeznek kordában tartani, különösen ha ezek a jogszabályok a gyártási költség növekedését vonják maguk után.

A TTIP-ben megjelenő „harmonizációs” intézkedések, közvetlenül vagy közvetett módon, a szabályozási költségek csökkentése és a „nem vámjellegű korlátok” felszámolása irányába tolja az amerikai és az európai kormányokat. A TTIP meggyengíti és fellazítja az érvényben levő előírásokat, különösen az állatjólét, a génmódosított élelmiszerek, az élelmiszer-biztonság és a közegészségügy területén.

Az ágazathoz kapcsolódó munkajogi és környezetvédelmi szabályozás sem Európában, sem a tengerentúlon nem megfelelő, így az mindenképpen megerősítésre szorul. A szakszervezetek tevékenysége és a környezetvédelmi kampányok elértek bizonyos járulékos sikereket; a TTIP következtében azonban nehezebbé válik az előrelépés a szabályozásban ezeken a területeken, különösen ha a jövőben azt a kereskedelem korlátozásának lehet tekinteni.

Az amerikai tárgyaló felek valószínűleg nem elégszenek meg kevesebbel, mint amit a csendes-óceáni térség

országaival kötött szabadkereskedelmi egyezmény (Trans-Pacific Partnership - TPP) esetében elértek. Ez a megállapodás tovább nehezíti a zéró tolerancia érvényesülését a génmódosított termékekkel (így a génmódosított állati takarmánnyal) szemben, ami aláássa az EU régóta vállalt elköteleződését az elővigyázatosság elve iránt.

Sok új mezőgazdasági termék és élelmiszeripari technológia létezik (vagy van fejlesztés alatt), amelyek egyáltalán nem, vagy csak korlátozott mértékben szabályozottak. A TTIP érvénybe lépése után sokkal nehezebb lesz közérdekű szabályokat alkotni bizonyos technológiákhoz kapcsolódóan, mint a génszerkesztés és a klónozás.

A TTIP (de)regulációs együttműködési rendelkezései befagyasztyják a jogalkotást, s a jövőben mind nehezebb lesz hatékonyan szabályozni a húsipari termelés hatását a klímaváltozásra és egyéb, előre nem látható fejleményeket.

A TTIP-ben foglalt, a befektető-államok vitarendezés mechanizmusra (ISDS) vonatkozó rendelkezések előreláthatólag kudarcra ítélik azokat az erőfeszítéseket, amelyek a globális húsipar növekvő hatalmát igyekeznek kordában tartani, így exponenciálisan nő majd azoknak a vállalatoknak a száma, amelyek ehhez a vitarendezési lehetőséghez folyamodhatnak. Az ISDS felvértezi a transznacionális húsipari vállalatokat, mint például a JBS és a Smithfield – amelyek egyaránt jelen vannak és terjeszkednek is Amerikában és Európában –, hogy megtámadják a működésük lényegét hátrányosan érintő döntéseket és erre még akkor is lehetőségük lesz, ha központjuk névlegesen Brazíliában vagy Kínában van is.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az európai és amerikai állampolgárok egészségesebb, igazságosabb és fenntarthatóbb ételmezési rendszert követelnek. A TTIP tárgyaló felei által előterjesztett kereskedelmi szabályok veszélyeztetik jó minőségű élelmiszerért síkra szálló kezdeményezéseket és gazda mozgalmakat.

A tárgyalások sorsdöntő időben zajlanak: mind Európában, mind pedig Amerikában egyre nagyobb az érdeklődés a helyi termelésű, vegyszermentes és a minimálisan feldolgozott élelmiszerek iránt, és egyre több szakpolitika létezik ezen fogyasztói választási lehetőségek támogatására. Ugyanakkor a globalizáció és a fokozatosan koncentrálódó és vertikálisan integrálódó agrárszektor a termelés összágazati szintjének növelése felé tolja az élelmiszer-, különösen a húsipari termelést. Teszik ezt nagyüzemi rendszerek révén, amelyek oda települnek, ahol olcsó a munkaerő és ahol erőtlének, vagy hiányoznak az állatjóléti előírások.

Aláírása után a TTIP az eddigi legnagyobb és legátfogóbb kétoldalú kereskedelmi megállapodás lehet, amely a jövőbeli nemzetközi megállapodások számára is mintául szolgálna. Így a TTIP nem csak azokat az erőfeszítéseket veszélyeztetné, amelyek egy egészségesebb, méltányosabb és fenntarthatóbb ételmezési rendszer kialakítására irányulnak az Egyesült Államokban és az Európai Unióban, de a világ két legnagyobb húspiacának (USA és EU) szabályozási harmonizációjával és a jövőbeni kereskedelmi ügyletek általános feltételeinek meghatározásával hozzájárulna a nagyüzemi gazdálkodás további terjedéséhez világszerte. Jelenlegi formájában a mezőgazdasági termékek vámtarifáinak eltörlése, amelyet a piaci elérésről szóló fejezet taglal, az eddiginél is olcsóbb gyártási eljárásoknak kedvezne. A TTIP ezenkívül igyekszik csökkenteni vagy teljesen kiiktatni minden szabályozási különbséget és védelmet – „szabályozási harmonizáció” –, helyzetbe hozva ezzel az Amerikában elterjedt és Európában egyre terjedő olcsóbb, nagyüzemi jellegű eljárásokat. Következésképpen a TTIP várhatóan megakadályozza majd az Egyesült Államokban már régóta várt szabályozási reformot és az olyan unióbéli javaslatokat, amelyek a klímaváltozás, az állatjólét kérdésköreire és a génmódosított termékek ételmezési rendszerekben betöltött szerepére irányulnak.

1. FEJEZET

A HÚSIPAR JELENLEGI HELYZETE AZ USA-BAN ÉS AZ EU-BAN

Az Egyesült Államok a világ legnagyobb szarvasmarha termelője 11,4 millió tonnával; itt a nagy léptékű, nagyüzemi jellegű hizlalo telepek dominálják az iparágat. Ezen létesítményekben több mint 18 000 szarvasmarha tartható egyszerre. Összehasonlításképp karámos tartás során a 200 állat már „nagy”-nak számít az

Európai Unióban. Az Egyesült Államok ezenkívül a világ legnagyobb sertéshús exportőre is; ezen a területen is a globális vállalatok által irányított, nagyüzemi működés vette át a kis családi gazdaságok helyét. Az elmúlt két évtizedben az Egyesült Államokban a független sertéstelepek 90%-a megszűnt és mára egyetlen vállalat irányítja az ország sertéshús-termelésének több mint felét. A fokozott ipari koncentráció és vertikális integráció a csirkehús-termelés kapcsán ugyancsak elmondható. 2012-ben a húsbrojlircsirke telepek átlagos mérete 166 ezer szárnyas volt, ami azonban eltörpül a legnagyobb, például a kaliforniai üzemekhez képest, ahol a mindenkori legnagyobb vágócsirke állomány egy telepen egy adott időpontban meghaladta az 1,7 millió szárnyast amellyel az Egyesült Államok a világ első baromfi-hús-termelője és a második legnagyobb exportőre lett.

A nagyüzemi gazdálkodás térnyerése az EU-ban lassabban halad, mint Amerikában. Az Európai Unió 28 tagállamában (EU-28) a szántóföldi területek mintegy 40%-a áll művelés alatt, 2010-ben pedig az EU-28-ak összes állatállományának 71,1%-át tenyésztették családi gazdaságokban. Az Európai Unióban a biogazdaságok a mezőgazdasági vállalkozások növekvő hányadát teszik ki, néhány országban, így Ausztriában, kifejezetten magas arányt képviselve. A családi gazdasági modellt veszélyezteti az, hogy az EU húspiac a egyre koncentráltabb. A vállalat összevonások és felvásárlások, valamint más országokban történő terjeszkedés következtében, jelenleg öt termelő dominálja a piacot a legfontosabb hústermelő országokban.

Noha az EU marhahús piaca a 2000-es évek eleje óta folyamatosan koncentrálódik, az Európai Unió továbbra is a harmadik helyen áll a világpiacon több mint nyolc millió tonna marhahús előállításával. Az EU marhahús-termelése versenyhátrányban van az USA-Egyesült Államokhoz képest a magasabb előállítási költségek és a több korlátozó előírás miatt. 2013-ban három ország – Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság – állította elő az összes marhahús közel felét az EU-ban.

Az Európai Unió a világ második legnagyobb sertéshús exportőre. Az EU stagnáló kereslete mellett az exportpiacok megszerzésére való törekvés túltermelést, valamint a nagyobb gazdaságok elterjedését és intenzív árnyomást eredményezett, végeredményben pedig a sertéstenyésztők számára kifizetett árak csökkenését. Igaz ugyan, hogy az EU piaca kevésbé konszolidált, mint az amerikai, ennek ellenére az iparág itt is hasonló strukturális átalakuláson ment keresztül, ideértve a vertikális integrációt és a vágóhidak egyre erősebb kontrollját. Németországban 2012-re a sertéshús kereskedelmi értékének 55%-a a négy legnagyobb európai húsfeldolgozó cég – Danish Crown, Tonnies, Vion and Westfleisch – által üzemeltetett vágóhidak kezében összpontosult. Hozzá tartozik ehhez még, hogy 2001-2009 között, a gyors konszolidáció időszakában, a német sertéstenyésztők 42%-a tönkrement.

Az európai húsbrojlercsirke üzletág jelenleg belföldi piacokra koncentrál. Ezen a területen is megfigyelhető a termelés és a vágás fokozódó vertikális integrációja, amit cégegyesülések és felvásárlások mozgatnak. A 2010-es mezőgazdasági üzemszerkezeti felmérés szerint az európai gazdaságok 18,5%-ban tenyésztettek húscsirkét. Ún. szakosodott gazdaságoknak nevezik az 5000-nél több szárnyast tartó baromfitelepeket, amelyek a brojlercsirke-tenyésztő telepek számának alig 1%-át teszik ki. Ezek több mint háromnegyede Franciaországban, Spanyolországban, Lengyelországban, Olaszországban, Németországban és az Egyesült Királyságban található.

2. FEJEZET

Klíma

Az Egyesült Államokban nem léteznek jogilag kötelező előírások a hizláló telepekről vagy az állattartásból származó metán és dinitrogén-oxid kibocsátásának maximálására. Az amerikai kormány valószínűleg csak a felére becsüli a metán mennyiségét az ország üvegházhatású gázkibocsátásainak éves leltárában. Az Európai Unióban a mezőgazdasági termelés a metánkibocsátás körülbelül 40 százalékáért felel, és a közelmúltban módosított, a légköri szennyező anyagok nemzeti kibocsátási határértékeiről szóló irányelv a metánkibocsátás maximumát 30%-ban határozza meg. Az idézett irányelv mezőgazdaságra vonatkozó rendelkezései azonban az európai ipari állattenyésztés célkeresztjébe kerültek. Néhány lobbista konkrétan a TTIP-re hivatkozva javasolta a mezőgazdasághoz kapcsolódó kibocsátás határértékének eltörlését. A TTIP nyomán kilátásba helyezett megnövekvő verseny máris a deregulációs harmonizációra ösztönöz, az új kereskedelem alapú szabályok pedig még nehezebbé teszik majd a klímaváltozás hatékony kezelését.

Munkaerő

Az Egyesült Államokról és az Európai Unióról egyaránt elmondható, hogy a hústermelő vállalatok még inkább kihasználják a legkiszolgáltatottabb dolgozókat. Ők gyakran nem kapják meg a más ágazatok dolgozói számára biztosított teljes jogi védelmet, valamint embertelen és veszélyes körülmények között dolgoznak. Az Egyesült Államokban az állattenyésztéssel foglalkozó mezőgazdasági vállalkozások, szemben más szektorok vállalkozásaival, sok esetben mentesülnek a bérre, a munkaidőre és egyéb munkakörülményekre vonatkozó előírások alól, ráadásul számos vállalkozás települt olyan államokba, amelyekben enyhék a környezetvédelmi előírások és ahol nem támogatják a kollektív tárgyalást. Az EU-ban az agrárvállalkozások kihasználják a munkavállalók kiküldetéséről szóló irányelvet, amely lehetővé teszi számukra, hogy kikerüljék a többi munkaerő számára elérhető bérnormát és a kollektív tárgyalások nyújtotta védelmet. A TTIP nyomán fokozódó verseny vélhetően tovább rontja a már amúgy is borzasztó munkakörülményeket és csökkenti a szakszervezetek

mozgásterét Európában és Amerikában egyaránt, így megakadályozva azt, hogy a szakszervezetek fellépjenek a kívánt reformok érdekében.

Állatjólét

Jelentős különbségek vannak az EU és az Egyesült Államok jelenlegi állatjóléti előírásai között, ami alkalmassá teszi ezt a szakpolitikai területet arra, hogy a kereskedelmi szabályokon keresztül az agrobiznisz céltáblája legyen: a magasabb termelési költségekért az Európai Unió szigorúbb állatjóléti előírásait okolják és az állatvédelmi normák további szigorítása ellenállásba ütközik a verseny miatt. A TTIP tárgyalás lesz majd az elefánt a porcelánboltban, ha és amikor a Bizottság úgy dönt, hogy egy közelmúltban végzett közvéleménykutatás eredményeire alapozva – amelyek szerint az emberek támogatják az állatjólétet és az állatvédelmi előírások szigorítását – kidolgoz egy állatjóléti stratégiát.

Környezetvédelem

Sem az Egyesült Államok, sem pedig az Európai Unió nem volt képes elismerni és megfelelően kezelni a nagyüzemi mezőgazdaság által okozott környezeti károkat és az éghajlatra gyakorolt hatásokat. Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) jelentése kimutatta, hogy csak az állattenyésztés mintegy 1810 milliárd dollár környezeti költséget okoz, ami a termelési érték 134%-ának felel meg. A húsipari ágazatot szabályozó, a levegőre, a vízre és a talajra vonatkozó környezetvédelmi szabályozás áttekintése alapján elmondható, hogy a húsiparnak sürgősen kezelnie kell a nagyüzemi állattenyésztés környezeti externáliáit úgy Amerikában, mint Európában.

Klónozás

Az Európai Parlament TTIP-ről hozott határozata szerint a tenyésztési célú állatklónozás olyan szakpolitikai területnek tekinthető, amelyen az EU és az Egyesült Államok vonatkozó szabályai nagyon különbözőek és amelyen az EU nem hajlandó módosításokról tárgyalni. Ugyanakkor mivel az Egyesült Államokban legális a klónozás, ezért a TTIP okán az Európai Bizottságon is egyre nagyobb a nyomás, hogy beálljon az agrobiznisz érdekei mögé és változtasson a vonatkozó szakpolitikákon. 2013-ban a TTIP tárgyalások megkezdése előtt a Bizottság két kapcsolódó javaslatot terjesztett elő, amelyek megtiltják a haszonállatok klónozását, de engedélyezik a klónozott állatok leszármazottaiból származó tej- és hústermékek értékesítését. A Bizottság javaslatainak megtárgyalása mind a mai napig szünetel, ugyanakkor a TTIP szabályozási együttműködési rendelkezései veszélyt jelentenek erre az új politikára.

Közegészségügy és antibiotikumokkal szembeni rezisztencia

Már az 1970-es évek óta ismert a baktériumok antibiotikumokkal szembeni egyre növekvő ellenállása, ennek ellenére tovább nő az antibiotikumok használata a fogyasztási célú állattenyésztésben. Amerikában

minden évben legalább kétmillió embert fertőz meg valamilyen antibiotikum-rezisztens baktérium, amely legalább 23 ezer ember halálát okozza. Az EU-ban évente mintegy 25 ezer ember hal meg az antimikrobiális gyógyszerekkel szemben rezisztens baktériumok által okozott fertőzések miatt.

A közegészségügyi válság kezelésére kidolgozták a Globális Cselekvési Tervet az antimikrobiális szerekkel szembeni ellenállás kezelésére, élén az Egészségügyi Világszervezettel (WHO) áll. Az Egyesült Államokban jelenleg csak önkéntes korlátozások vannak érvényben az állattenyésztésben használt antibiotikumokkal kapcsolatban. Az EU képviselői a TTIP antibiotikum-rezisztenciáról szóló SPS fejezetében indítványozták egy technikai munkacsoport felállítását, valamint az antibiotikum használatával kapcsolatos adatgyűjtés harmonizációját, ugyanakkor nagyon valószínűtlen, hogy az Egyesült Államok tárgyalóbizottsága elfogadna akár egy ilyen gyenge javaslatot is.

Nyomonkövethetőség és elszámoltathatóság

Az EU élelmiszer-biztonság politikájának kulcseleme a nyomonkövethetőség, ami az emberi fogyasztásra szánt élelmiszer és alapanyagok monitorizását jelenti a termelés, feldolgozás és elosztás bármely szakaszában. Ez a megközelítés az elővigyázatosság elvére épül és az élelmiszer-higiéniát a termelési lánc minden pontján előírja, ami jogi és szakpolitikai alapot ad az antibiotikumok, hormonok és más kémiai anyagok felhasználásának korlátozásához a hústermelésben, valamint a génmódosított szervezetekre vonatkozó szigorú szabályozáshoz. Az Egyesült Államokban hiányzik a felhatalmazás és a kapacitás a nyomonkövethetőség biztosítására, emellett az amerikai húsipari termelők hangsúlyozták, hogy csak akkor fogadnak el bármilyen ilyen jellegű rendszert, ha az önkéntes alapú lesz. Röviden tehát a nyomonkövethetőség negatívan érintené az iparág jövedelmezőségét az Egyesült Államokban.

A kockázat alapú megközelítés veszélyezteteti az elővigyázatosság elvét

Mind az EU, mind az Egyesült Államok szabályozási rendszerei a tudományról várják, hogy felmérje, kezelje és kommunikálja a kockázatokat, ugyanakkor lényeges különbségek vannak abban, hogy az egyes kormányok milyen módon támaszkodnak a tudományra a szabályozás kialakítása érdekében, hogyan kezelik a tudományos bizonytalanságot.

Az EU az elővigyázatosság elvét alkalmazza, amikor a közegészségügyet és a környezetvédelmet helyezi előtérbe, az Egyesült Államokban ugyanakkor a költséghatékonyság a vezérlő elv, ami azt jelenti, hogy végtermék biztonságosságát szabályozzák ahelyett, hogy arra fókuszálnának, hogy megelőzzék a szennyezést az élelmiszert termelés, -feldolgozás és terjesztés

Az engedéllyel nem rendelkező génmódosított szervezetekre vonatkozó zéró tolerancia elvének aláásása az EU-ban

Az Egyesült Államok által a TTIP tárgyalások során javasolt új, biotechnológiával kapcsolatos rendelkezés a biotechnológiával szemben egy sokkal ipar-barátabb hangot üt meg, amely a csendes-óceáni szabadkereskedelmi egyezményben (TPP) szereplő szövegen alapul. A javaslat értelmében az EU-nak részt kellene vennie az génmódosított szervezetek alacsony szintű jelenlétével foglalkozó globális kezdeményezésben (Global Low Level Presence Initiative, GLI). Ennek célja azt megakadályozza, hogy az engedéllyel nem rendelkező génmódosított szervezetekből származó véletlenszerű szennyeződés miatt a teljes szállítmány elutasításra kerüljön. Ez lényegében aláásná az EU zéró tolerancia politikáját.

során. Az amerikai húsipari szereplők továbbra is megkérdőjelezik az elővigyázatossági elvet és azt várják, hogy TTIP révén Európa az amerikai irányvonalhoz igazodik majd.

Génmódosított takarmány és a zéró tolerancia

A génmódosított termékek kockázatbecslésével, engedélyezésével és jelölésével kapcsolatos kérdések komoly vita tárgyát képezik mind Amerikában, mind pedig az EU-ban. Előfordul néha, hogy az EU és az USA tagállamai eltérnek a központi kormányzat döntéseitől ebben a tekintetben és óvatosabb megközelítést alkalmaznak, valamint átfogóbb jelölést szorgalmaznak. A biotechnológiai és a takarmányipari vállalatok egyértelművé tették, hogy azt várják a TTIP-től, hogy felgyorsítsa a génmódosított szervezetek engedélyezését és központosítsa a döntéshozást az EU és az Egyesült Államok kormányzati szintjein. Az Európai Bizottság már a TTIP tárgyalások formális megkezdése előtt megkezdte a géntechnológiához kapcsolódó szabályok lazítását. Európában már 2011-ben felhívták a zéró toleranciára vonatkozó szabályokat, hogy bizonyos körülmények között lehetővé tegyék az engedéllyel nem rendelkező génmódosított fajták alacsony szintű jelenlétét az állati takarmányban.

Az európai és amerikai állampolgárok mindegyik kérdéskörben – legyen az a éghajlatváltozás és környezetvédelem, a GMO-k, az antibiotikumok, az állatjólét, az élelmiszerbiztonság vagy a társadalmi igazságosság – szigorúbb és hatékonyabb jogszabályokat szeretnének látni. Szeretnék továbbá, ha megzaboláznák a nemzetek feletti vállalatok túlkapásait. A TTIP viszont pont az ellenkező irányba mutat, ráadásul más kereskedelmi megállapodások számára is általános normát fektet le.

3. FEJEZET

A MULTINACIONÁLIS HÚSIPARI CÉGEK TÉRNYERÉSE A TTIP-EN KERESZTÜL

Liberalizált vámtarifák

Az Egyesült Államokban uralkodó nagyüzemi gyakorlat miatt itt olcsóbb a hús előállítása, mint az Európai Unióban. Áttekintvén az elmúlt tíz év marha-, sertés- és baromfihús termelői árait az Egyesült Államokban és az EU-ban, azt láthatjuk, hogy az amerikai gazdaság szisztematikusan alacsonyabb árat kapnak az állataikért. Ez az alacsonyabb ár kizárólag az iparágra jellemző rendkívüli mértékű koncentráció miatt lehetséges. Az EU-ban nincs jelen akkora mértékben a megbízható élőállat-ellátás, az olcsó takarmány és az a méretgazdaságosság, amely az Egyesült Államok húspiacán meghatározó szerepet játszik. Az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma (USDA), az Európai Bizottság, az Európai Parlament, valamint egyes civil szervezetek mind úgy vélik, hogy a TTIP a jelenlegi formájában növelni fogja az Amerikából Európába irányuló húsexportot, ami pedig jelentősen felborítja az európai húsipart és más mezőgazdasági ágazatok működését. Az EU húsipara valószínűleg további piaci koncentrációval reagál majd erre és ennek során sok kis és független termelő marad alul az árversenyben és így szorul ki majd a piacról.

Habár az EU tisztségviselői azt állítják, hogy a legérzékenyebb mezőgazdasági termékek mentesülni fognak a „teljes vámtarifa liberalizáció” alól, a kiszivárgott dokumentumokból az látszik, hogy a tárgyalók tettei és retorikája gyakran nincsenek köszönő viszonyban egymással. Az élő vágómarha, a tejtermékek, az állati takarmányok mind azon területek közé tartozik, amelyekre kiterjedne vámtarifák csökkentése, majd egy idő után a teljes eltörlése. Az EU továbbá jelezte, hogy ugyan egyes vámok megmaradnak, azonban várhatóan vámkontingenst (kvótát) határoz majd meg a nem hormonkezelt marhahúsról. Ezek a piacra jutási ajánlatok már önmagukban versenyhelyzetet teremtenek az európai húsfeldolgozók és az amerikaiak között. A TTIP deregulációs törekvéseivel együtt tehát az EU élelmiszer-rendszere és mezőgazdasági termelése minden eddiginél nagyobb átalakulás előtt áll.

A szabályozási együttműködés kockázatai

A TTIP célja, hogy kiiktassa a vámtarifákhoz nem köthető „nem-vámjellegű akadályokat” vagy „a kereskedelmet akadályozó egyéb tényezőket”, ami veszélyezteti a fenn tartható gazdálkodással kapcsolatos környezetvédelmi, közegészségügyi és állatvédelmi szabályozást. Azokon a területeken, ahol jelentős különbségek vannak a szabályozási rendszerek között, a védelmi szempontból szigorúbb előírások komoly veszélyben vannak. Az, hogy a TTIP-et „élő szerződésként” képzelik el, az EU jövőbeli jogszabály alkotó folyamatait is befolyásolja majd mind központi, mind tagállami

szinten (hasonlóképpen az Egyesült Államokban a szövetségi, az állami és helyi szinteken is). A szabályozási együttműködéssel kapcsolatos javaslatokat, amelyek lazítanák az élelmiszerbiztonsági normákat és a gazdálkodás követelményrendszereit egy a belföldi szabályozási gyakorlatról szóló horizontális fejezet tartalmazza, amely a TTIP egészén átível, emellett beágyazzák bizonyos tárgyalási fejezetekbe is.

Ezek a rendelkezések példa nélküli befolyást biztosítanak az agrobiznisznek mint kulcsszereplőnek, miközben megszürnék a szabályozásokat és közülük kizárólag a „legkevésbé korlátozó” kapnának zöld utat, miközben az informális, kevésbé számon kérhető tárgyalások vennék át a nyílt, demokratikus folyamatok helyét. Számos civil szervezet felhívta a figyelmet arra a nagyon is valós veszélyre, amelyet a szabályozási együttműködés jogi szövegei által lehetővé tett megnövekedett vállalati befolyás jelent a közegészségügyi és a biztonsági előírásokra az EU-ban és az Egyesült Államokban.

Hús- és tejipari vállalati befektetők az EU-ban és az USA-ban

Amerikai vállalatok és leányvállalatok az EU-ban:

- **JBS** – a braziliai székhelyű vállalat a világ legnagyobb ipari hústermelője. Agresszívan terjeszkedésre törekszik amerikai húsipari üzemek megszerzésével és abból sem csinál titkot, hogy tervezi az európai terjeszkedést is.
- **WH GROUP** – a kínai Shuanghui/Shineway nevű agrár-vállalat – amely a Kínában és most már a világon is a legnagyobb sertéshús feldolgozó vállalat – fedőcége 2013-ban vásárolta meg az amerikai székhelyű Smithfieldet. A Smithfieldnek Lengyelországban és Romániában vannak telephelyei, de további terjeszkedést tervez.
- **CARGILL MEATS EUROPE** – Az Egyesült Királyságban és Franciaországban vannak feldolgozó üzei. Rendszeresen a világ három legnagyobb húsipari termelője között szerepel.

Európai tejipari vállalatok Amerikában

- **DANNON** – A francia óriáscég, a Danon (a világ harmadik legnagyobb tejipari vállalata) amerikai leányvállalata. Központja New Yorkban található, valamint Ohio, Utah és Oregon államokban vannak telephelyei.
- **PARMALAT U.S.A.** – A francia Lactalis Csoport (a világ második legnagyobb tejipari gyártója) olasz leányvállalata. 2004-ben csődöt jelentett az Egyesült Államokban. Termékeik között olyan márkanevek szerepelnek, mint a Farm-land Dairies, Skim Plus, Welsh Farms, Sunnysdale, Beatrice Foods vagy a Black Diamond.
- **LACTALIS AMERICAN GROUP** – a Lactalis Group leányvállalata. New York, Idaho és Wisconsin államban vannak irodái és telephelyei.
- **SODIAL** – A francia cég úgy hirdeti magát, mint Franciaország legnagyobb tejipari szövetkezete; 49%-ban a Yoplait SAS tulajdonosa. Az amerikai székhelyű General Mills 51%-ban tulajdonos.
- Az **ADVANCED FOOD PRODUCTS LLC** a francia Savencia Fromage and Dairy (korábban Groupe Bongrain SA) leányvállalata. Pennsylvania, Wisconsin és California államokban vannak irodái.

Mindent összevetve, ezek az intézkedések egy deregulációs programot valósítanak meg, amely az alábbiakra törekszik:

- Előtérbe helyezni a kereskedelmi hatásokat a közérdekkel szemben,
- Aláásni az elővigyázatosság elvét,
- Gyengíteni a védelmi célú szabályokat a kölcsönös elismerés és a szabványok harmonizációja révén,
- Áramvonalasítani a „modern mezőgazdasági technológia” engedélyeztetését bizalmas iparági tanulmányokra alapozva,
- Növelni a bizonyítás terhét a szabályozók számára egy döntés meghozatalához vagy annak megvédéséhez,
- A védelmi célú szabályozás késleltetése („lebénítás az elemzés által”),
- Szabályozás blokkolása a folyamat eltérítésével,
- Új szabályok kifejlesztésének befagyasztása a változó körülményekre és új adatokra hivatkozva,
- A vállalati befolyás intézményesítése és kiterjesztése a jogszabályalkotási folyamatokban,
- A szigorúbb védelmet biztosító normák korlátozása az EU és az Egyesült Államok tagállamainak kormányzati szintjein,
- Ellátni a vállalatokat olyan új lehetőségekkel és adatforrásokkal, amely jogi vita elindítását teszik lehetővé számukra kereskedelmi érdekeik csorbítására hivatkozva.

Államközi és befektető-állam közötti vitarendezés

A vitarendezési módokkal kapcsolatos rendelkezések, a korábban felsoroltakkal együtt, egy újabb veszélyforrást jelentenek a közérdeket előtérbe helyező, és vélhetően a kereskedelem korlátozásával járó jogszabályalkotás számára, különösen akkor, ha az új szabályok a „szükségesnél” szigorúbbnak tekinthetők és ha a vállalatok által előírányzott profitot is érintik. Ez egy sor olyan EU-s jogszabályra is befolyással bír, amelyek kidolgozás vagy felülvizsgálat alatt vannak, mint például a kiküldött munkavállalókról szóló irányelv, a majdani állatjóléti előírások, a származási hely jelölése és az éghajlatvédelmi jogszabályok; de érintik azokat az amerikai állami szinten elfogadott irányelveket is, amelyek túlmennek a szövetségi előírásokon, mint amilyen a génmódosított élelmiszerek és a vegyi anyagok megfelelő jelölése.

BEFEJEZÉS

A TTIP veszélyezteti azokat az állampolgári kezdeményezéseket és mozgalmakat, amelyek egészségesebb, igazságosabb és fenntarthatóbb élelmiszer-rendszer kialakításán dolgoznak az Egyesült Államokban és az EU-ban. A megállapodás révén fokozódik a nagyüzemi hústermelés expanziója, miközben a civil társadalom épp az ellenkezőjét követeli: humánus, helyi, káros vegyi anyagoktól mentes hústermelést, amely összhangban van a környezettel és nem károsítja azt. A vámok eltörlése és az szabályozási együttműködésre vonatkozó rendelkezések révén a TTIP arra sarkallja a húsipari szereplőket, hogy egy lefele irányuló szabályozási spirált generáljanak, annak érdekében, hogy olcsóbbá tegyék a termelési és feldolgozás eljárásokat – egyéb közjavak rovására. A TTIP továbbá aláássa az EU élelmiszerpolitikáját, amelyet a fogyasztók is erősen támogatnak, az Egyesült Államokban pedig a TTIP keretét is biztosít az állami szintű, a szövetségi minimumkövetelményeken túlmutató politikák elleni vállalati offenzívákhoz, ami aláássa az amerikai élelmiszer-igazságosság, a gazdák és a fogyasztói mozgalmak által elért eredményeket a húsipari szabályozással kapcsolatban és így az Egyesült Államok élelmiszer-rendszerének átalakítása érdekében tett előrelépéseket is.

Hiába állítják az ellenkezőjét a tárgyaló felek, fontos látni, hogy a TTIP nem más, mint egy többbetréű stratégia, amelyet a globális agrobiznisz óriásvállalatai szorgalmaznak a tengeren innen és túl, és amely létrehoz egy állandó mechanizmust a dereguláció és a húsipar további koncentrálódása érdekében. A TTIP nem demokratikus; az általa szorgalmazott politikák nem fenntarthatóak. Mindazok, akik szívükön viselik a jó élelmiszer és jó gazdálkodás ügyét, az emberi és állati jogokat, valamint a bolygó jövőjét, nem mondhatnak igent a TTIP-re.

A hivatkozások, jegyzetek és források a teljes dokumentum jegyzeteiben találhatóak meg

